

HRVATSKA KOMORA ARHITEKATA – ODBOR ZA URBANIZAM

PROGRAM RADA ZA 2021. GODINU

Odbor za urbanizam Hrvatske komore arhitekata u novom sazivu imao je konstituirajuću sjednicu 23. srpnja 2020. godine. Članovi Odbora su: Jelena Borota, Nikša Božić (predsjednik), Romana Di Giusto, Gorana Ljubičić, Margita Malnar, Mara Matijašić Paladin, Marina Oreb, Iva Rechner Dika i Miroslav Štimac.

Ovaj Program rada pripremljen je kao dugogodišnji program s općim smjernicama rada Odbora. Podrobniji program rada za 2021. godinu detaljnije je naveden kroz razradu pojedinih planiranih aktivnosti za 2021. godinu.

1. Populariziranje discipline prostornog planiranja

Disciplina prostornog planiranja nalazi se u krizi, a nerazumijevanje problema u sustavu planiranja postoji i u okviru matične struke. Proces izrade planova i donošenja planerskih odluka doživljava se uvelike kao netransparentan i arbitraran, s puno nepoznanica. Čak i kolege koji se aktivno bave projektiranjem često dovoljno ne poznaju metodologije i procedure izrade planova. Šira javnost nije upoznata s mogućnostima sudjelovanja u postupcima izrade i donošenja planova te njihovih (čestih) izmjena. Aktivisti se uključuju u proces s često dobrim idejama ali bez ikakve želje za razumijevanjem procedure izrade planova (što često rezultira akcijama bez većeg utjecaja). Projektanti i stručna udruženja rijetko sudjeluju u javnim raspravama (osim kad su potaknuti aktivističkim djelovanjem).

Odbor će kontinuirano raditi na popularizaciji i demistificiranju planerske struke i načina donošenja odluka u disciplini prostornog planiranja. To će se ostvariti kontinuiranim informiranjem stručne i šire javnosti o tome što je planiranje, kakva je propisana procedura izrade planova te koje su mogućnosti aktivnog sudjelovanja javnosti u postupcima izrade i donošenja prostornih planova. (Razumijevanje procedure izrade planova preduvjet je za aktivnu i konstruktivnu participaciju javnosti.) Poticati će se participacija stručne javnosti u postupcima izrade planova. Moguće su suradnje s područnim odborima HKA, lokalnim društvima arhitekata te županijskim zavodima za prostorno uređenje. Posebnu pažnju treba posvetiti uključivanju mlađih generacija u procese planiranja korištenjem novih platformi komunikacije poput društvenih mreža.

Aktivnosti 2021:

- Javni nastupi, javna predavanja, tribine, izložbe
- Članci u medijima
- Serija članaka o planiranju u suradnji sa stručnim medijima / portalima
- Suradnja s lokalnim područnim odborima HKA i lokalnim društvima arhitekata osobito na poticanju participacije stručne javnosti u postupcima izrade i donošenja planova lokalne razine
- Stručna potpora aktivnostima lokalnih odbora i stručnih udruženja u pitanjima vezanim uz prostorno planiranje (mišljenja, prijedlozi)
- Stručni skupovi na regionalnoj razini u suradnji sa Zavodima za prostorno uređenje
- Obilježavanje Svjetskog dana urbanizma (8. studenoga) na nacionalnoj razini

2. Razvoj planerske struke

Unatoč nepovoljnom zakonskom okviru u kojemu djelujemo Odbor smatra kako postoje mogućnosti za traženje rješenja kojim bi se osigurao razvoj planerske struke kroz razvoj stručne discipline. Jedan od problema planerske discipline u Hrvatskoj jest nedostatak stručnih smjernica. To rezultira arbitrarnim donošenjem planerskih odluka i nekritičkim preuzimanjem rješenja iz drugih sredina bez detaljnije stručne provjere. Dio normiranja preuzeo je zakonodavac kroz podzakonske akte, međutim te smjernice i obveze nisu podložne stručnoj reviziji i često su neprikladne. Prostorni planovi postali su preopterećeni podacima i odredbama koje nisu nužno planerske. Planovi su neuravnoteženi, obimni i površni. Preopterećeni su podacima i mjerama koje dostavljaju javnopravna tijela i koja se nekritički ugrađuju u planove. Dinamika izmjena propisa i strateških dokumenata iz područja koja se reflektiraju na planiranje (zaštita okoliša, gospodarenje otpadom, regionalni razvoj....) rezultira problemima u primjeni planskih odredbi. Važne planerske teme (kao što su primjerice kriteriji dimenzioniranja javnih prostora i sadržaja, odredbe za oblikovanje u specifičnim sredinama i sl.) ostaju u planovima nedovoljno definirane i često preskočene jer nisu propisane kao obavezni sadržaj.

Svaka struka razvija svoje stručne smjernice koje olakšavaju donošenje odluka, a u planiranju smo od toga uvelike odustali. Razvoj stručnih smjernica trebao bi biti u okviru stručnih udruženja i institucija, a ne normiran zakonskim i podzakonskim aktima. Smjernice moraju odgovoriti na dinamiku sveukupnog društvenog razvoja i biti lako prilagodljive. Nemoguće je sve normirati da bi trajno vrijedilo na cijelom prostoru RH, ali moguće je razviti sustav stručnih smjernica koje mogu olakšati planerski posao te biti stručni temelj za donošenje planerskih odluka.

Razvoj stručnih smjernica moguć je kao višegodišnji projekt gdje se kroz usmjereni kontinuirani proces razvijaju smjernice za određena tematska područja, uz povremenu reviziju. Cilj je u dugoročnoj perspektivi dobiti set stručnih smjernica po pojedinim planerskim temama (primjerice urbanistički uvjeti u odnosu na namjenu i tipologiju izgradnje, oblikovanje zgrada, planiranje prometnih sustava, planiranje turističke namjene, planiranje turističke djelatnosti u građevinskim područjima naselja, odredbe za planersku zaštitu kulturne / prirodne baštine, smjernice za odredbe za gospodarenje otpadom itd.).

U pripremi smjernica potrebno je koristiti i vanjska iskustva usporedivih zemalja, stoga će se u sklopu ovog dijela programa analizirati postojeće prakse u drugim državama.

Razvoj smjernica zamišljen je kroz suradnju s Odborom za standardizaciju HKA. Sudjelovanje na radionicama može se vrednovati u sustavu stručnog usavršavanja HKA.

Aktivnosti 2021:

- Izrada smjernica:
 - Definiranje tema koje se obrađuju (2-3 godišnje, od čega načelno jedna „vanjska“ tema koja traži sudjelovanje vanjskih stručnjaka)
 - Osnivanje ekspertne skupine (uz vanjske stručnjake, ako su potrebni zbog prirode teme)
 - Izrada polaznih studijskih materijala
 - Organizacija tematskih radionica (moguće kao pojedinačne ili u okviru postojećih skupova) na kojima se razrađuju smjernice
 - Priprema smjernica i objava u internom dijelu weba HKA
- Razvoj dijela web stranice HKA sa smjericama:
 - U istom dijelu weba osigurati i informiranje svih stručnih izrađivača planova o izdanim tumačenjima/mišljenjima i sl. koja utječu na planska rješenja i/ili na procedure izrade i donošenja planova.
- Uspoređivanje postojećih praksi u drugim državama:
 - Analize stranih planerskih praksi
 - Uspoređivanje kroz kontakte, radionice, simpozije i dr.
 - Prilagođena primjena stranih rješenja

3. Poticanje kvalitete i vrednovanja planiranja

Kontrola kvalitete prostornih planova uglavnom ne postoji. Prostorni planovi lokalne razine i u prostoru ograničenja još prolaze određene kontrole kroz izdavanje suglasnosti županijskih zavoda odnosno Ministarstva, ali i to je često administrativna kontrola usklađenosti bez ocjene kvalitete planerskih rješenja. Praksa inspekcijskog nadzora i sudskih postupaka svodi se na kontrolu procedure izrade i donošenja planova, a ne i na kontrolu kvalitete.

Osim deklarativnog zalaganja za poticanje kvalitetnog rada, mi nismo imali pokušaja uvođenja poticanja kvalitete planiranja. Godišnja nagrada Komore („Medalja za urbanizam“) redom se ne dodjeljuje za planove. Postavlja se pitanje treba li ovaj sustav nagrađivanja u području prostornog planiranja reviziju? I može li se razviti novi sustav stručne valorizacije planerskog rada?

Jedna od mogućnosti može biti na tragu prakse iz sustava regionalnog razvoja i ruralnog razvoja gdje razvojne strategije te strategije razvoja lokalnih akcijskih grupa prolaze kroz sustav neovisne kontrole prije njihovog odobravanja i usvajanja. Druga mogućnost je uvođenje svojevrsnog certifikata kvalitete (kojega bi dodjeljivala HKA), na način dobrovoljnog prijavljivanja planova na ocjenu i dodjelu certifikata. Taj svojevrsni certifikat kvalitete jedinice lokalne samouprave mogle bi koristiti kao preduvjet za sufinanciranje izrade planova iz javnih sredstava (MGIPU, program ruralnog razvoja). Istovremeno, certifikat bi izrađivačima planova mogao koristiti kao referenca kroz prilagodbu sustava ponderiranja prilikom javne nabave (gdje danas u pravilu nema kriterija kojima bi se ocjenjivala kvaliteta prethodnog stručnog rada).

Aktivnosti 2021:

- Ova točka programa rada detaljnije će se razraditi tijekom 2021. godine

4. Iniciranje i zagovaranje promjene okvira djelovanja

Sustav prostornog uređenja pokazuje se kao neučinkovit i nedovoljno fleksibilan u odnosu na izazove današnjeg razvoja, a istovremeno ne jamči kvalitetu izgrađenog prostora. I pojedinačni planovi i sustav u cjelini zastarjeli su i traže promjene. Horizontalna prožetost s drugim resorima nije usklađena. Stvoren je u velikoj mjeri paralelni sustav u kojem dolazi do preklapanja nadležnosti kada je u pitanju prostorni razvoj i korištenje prostora. U sustavu prostornog planiranja važno je zakonskom osnovom osigurati odvajanje planskih razina (strateški i provedbeni planovi). Na provedbenoj razini planiranja koja uključuje široki spektar prostornih tema potrebno je uvesti nove tipove planova. Cijeli sustav planiranja traži pročišćavanje sadržaja te povratak stručnim osnovama planerske discipline.

Dio aktivnosti odnosi se i na reakcije te pripremu stručnih mišljenja o pitanjima prostornog planiranja u situacijama kada je potrebno očitovanje HKA na određene pojave u sustavu prostornog planiranja.

Ovaj dio programa rada podrazumijeva suradnju s Odborom za zakonodavstvo HKA, sa stručnim udrugama (Udruženje hrvatskih arhitekata, Udruženje hrvatskih urbanista) te drugim obrazovnim i znanstvenim ustanovama (arhitektonski fakulteti, instituti i udruženja iz područja gospodarstva, turizma, društvenih znanosti itd.).

Aktivnosti 2021:

- pokretanje inicijativa za izmjenu zakonskih propisa,
- informativne kampanje s ciljem utjecanja na određene propise,
- reakcije na prijedloge novih propisa ili izmjene postojećih propisa,

- sudjelovanje u radnim grupama Ministarstva,
- aktivnosti u postupcima javnih savjetovanja,
- priprema stručnih mišljenja i javnih reakcija Komore vezanih na prostorno planiranje,
- suradnja s Odborom za zakonodavstvo i drugim stručnim udruženjima i institucijama.

5. Javnost i vidljivost rada odbora

Potrebno je uspostaviti transparentnost rada Odbora i jasnu komunikaciju prema upravnim tijelima Komore ali i prema članstvu Komore. Članovi moraju biti redovito obaviješteni o radu Odbora. Kontinuirano treba pozivati zainteresirane članove za priključivanje radu kroz pojedine radne grupe i sl.

Potrebno je osigurati redovito izvještavanje o radu Odbora kroz kanale Komore (objava zapisnika na stranicama Komore dostupnima za članove, objava javnih dokumenata na stranicama Komore, vijesti u newsletterima).

Aktivnosti 2021:

- redovitost sjednica (načelno jednom mjesečno)
- redovito izvještavanje o radu Odbora kroz kanale Komore - objava zapisnika na stranicama Komore dostupnima za članove, objava javnih dokumenata na stranicama Komore, vijesti u newsletterima;
- obavještavanje i populariziranje određenih tema na društvenim mrežama,
- otvorenost za suradnju s članovima (jednostavni kontakti, animiranje sudjelovanja).

Ovaj Program rada usvojen je na
3. sjednici Odbora za urbanizam
održanoj 1. listopada 2020. godine

U Zagrebu, 1. listopada 2020.

Nikša Božić
Predsjednik Odbora za urbanizam

HRVATSKA KOMORA ARHITEKATA – ODBOR ZA URBANIZAM

GODIŠNJI PRORAČUN ZA 2021. GODINU

Točka 2 Programa rada: Razvoj planerske struke / priprema smjernica

Traženi iznos: 30.000 kuna

Obrazloženje:

Programom rada predviđen je razvoj stručnih smjernica kao višegodišnji projekt gdje se kroz usmjereni kontinuirani proces razvijaju smjernice za određena tematska područja, uz povremenu reviziju.

Načelno, godišnje bi se razradile 2-3 veće teme, od kojih bi jedna tražila sudjelovanje vanjskih stručnjaka (primjerice, teme iz područja prometa, turizma, gospodarenja otpadom i sl. – angažirali bi se stručnjaci iz akademske zajednice, instituta i sl.).

Točne teme koje će se razrađivati biti će utvrđene tijekom 2021. godine.

Metodološki, smjernice se razvijaju na način da se utvrđuje tema koja se razrađuje, osniva se radna grupa, vanjski stručnjaci izrađuju stručnu podlogu koja je polazište za utvrđivanje smjernica. Konkretno smjernice se razvijaju u participativnom procesu na radionicama. U konačnici se pripremaju smjernice koje se objavljuju na zatvorenom dijelu weba HKA (dostupnom članovima).

Tražena sredstva potrebna su za:

- troškove angažiranja vanjskih stručnjaka
- troškove organizacije radionice/a
- grafičku pripremu materijala za objavu

U Zagrebu, 1. listopada 2020.

Nikša Božić
Predsjednik Odbora za urbanizam